

Aritz Galarraga

*Bartzelonako Unibertsitate Autonomoan
Euskal Ikasketen irakaslea*

1. Kultura eta hizkuntzaren defentsan oinarritutako katalanismo kulturalak XIX. mendetik hona, eta katalanismo politikoak azken hamarkadetan indar handia izan dute. Baina independentziaren aldeko aldarriak azken lau urteotan baino ez du lortu hegemonikoa izatea. Nola osatu da diskurtso subiranista hori, eta nola iritsi da hegemoniko izatera?

Gaur egungo egoera politikoa ulertzeko gako garrantzitsua da katalanismoak azken urteotan jasan duen bilakaera: nagusiki autonomista izatetik, nagusiki subiranista izatera iragan da. Desafekzio prozesu bat egon da Katalunian, ez hainbeste Espainiarekiko, baizik eta proiektu politiko gisa ulertutako Espainiar Estatuarekiko. Ehun eta berrogeita hamar urte daramatzate katalanek Espainiaren baitan egokiera atsegin, eroso, errespetuzko bat eskatzen; eta egokiera hori gauza dadin proposamenak egiten. Azken proposamena 2005eko Estatutua izan zen. Ez dezagun ahaztu gertatutakoa: Kataluniako Parlamentuak onartu ondoren, eta Kataluniako herriak erreferendumean berretsi ondoren –%74ren babesarekin, nahiz Madrildik itxuraldatuta itzuli–, Auzitegi Konstituzionalaren ebazpenak nabarmen gutxitu zuen Estatutuaren

irismena. Hiru kontu oinarritzkoetan: konpetentziak –mugatu eta baldintzatuagoak 1979ko Estatutuan baino–; finantzaketa –ez zuen aurrekoa hobetzen, edo ez sobera, eta Madrilek berdin utz zezakeen bete gabe–; eta afera identitarioa –aspektu askotan, baina bereziki hizkuntzarekin egindako lorpenen

Katalanak iritsi ziren
ondorio batera:
ez dago modurik
Katalunia, Kataluniak
izan nahi duen
moduan, errespetatua
izateko Espainiar
Estatuaren baitan

kontra–. Aritu guztiak bat datoz: 2010eko Estatutuaren kontrako sententzia horrek markatu zuen puntu eta aparte bat Katalunian gizaratean. Jendeak enpo egin zuen. Katalanak iritsi ziren ondorio batera: ez dago modurik Katalunia, Kataluniak izan nahi duen moduan, errespetatua izateko Espainiar Estatuaren baitan; beraz, eraiki dezagun beste zer-bait gure kontutik. Faktore ekonomikoek, noski, garrantzia izan

dute. Baina, hasiera batean uste zitekeenaren kontra, ez hain bestekoa. Faktore bat gehiago da, ezin uka: ekonomikoki buruaskia izan litekeen lurralde batek finantza erreskatea eskatu behar izan zion 2012an gobernu zentralari. Baina akatsa litzateke arazoaren kausa baldintzatzaille batekin nahastea. Baldintzatzaille edo, nahiago bada, indargarri edo azkartzaille bat da faktore ekonomikoa. Horren froga garbia da gaur egunean Katalunian ia inork ez duela, esaterako, itun fiskal bat eskatzen. Orain urte batzuk ez dakit; gaur, dagoeneko, ez da milioi batzuen kontua.

2. 2010etik hona, hainbat plataforma eta elkartetan antolatutako gizarte zibilak hartu du prozesu subiranistaren gidaritza, alderdi eta erakunde politikoak bide horretara ekartzea lortuz. Zergatik eta nola iritsi da gizarte zibila antolaketa-maila eta erakarpen-indar hori izatera? Alde batetik, Katalunian bada gizarte antolaketarako tradizio bat. Adibidez, Òmnium Cultural bezalako erakunde bat

existitzen da, 1961etik, hizkuntza, kultura eta herriaren alde lanean. 20.000 bazkidetik gora zituen 2010ean. 40.000 inguru ditu gaur egunean. Luze gabe, erakunde horrek antolatu zuen Estatutuaren kontrako sententzia salatzen mobilizazio erraldoia, 2010eko uztailaren 10ean; 1.500.000 lagun atera ziren Bartzelonako kaleetara *Som una nació, nosaltres decidim* lelopean. Gizarte zibil antolatuaren beste adibide bat, gaur egungo egoera laguntzen ulertuko diguna, gainera, independentziari buruzko herri galdeketen mugimendua da. 2009an egin zen lehena, Arenys de Munt udalerrian. Ondorengo bi urteetan 500 udalerritan baino gehiagotan egin ziren galdeketak, Kataluniako populazioaren erdiak izan zuen botoa emateko aukera, 700.000 herritarrek eman zuten botoa. Baina ANC Batzar Nazional Katalana da, zalantzarik gabe, orain ikusgarritasun eta erreferentzialtasun gehien hartu duen erakundea. Hainbeste, erakunde politikoak bultzatu, baldintzatu, estu hartzeko indarra eskuratu duela. Neurri batean independentziari buruzko herri galdeketen oinordeko, 500 lurralde asanblada baino gehiagoz osatzen den erakunde zibila da ANC, alderdien politikatik kanpo dauden hiritarrez osatua –gaur egunean 51.000 bazkidetik gora ditu–, 2011n sortua, eta Kataluniaren independentzia helburu bakartzat duena. 2012 eta 2013ko Kataluniako festa nazionalaren egunean egin ziren mobilizazio masiboak antolatu zituen, besteak beste. Baina, neurri txikiagoan, prozesu subiranista bultzatzeko erakunde ugari sortu da azkenaldian. Adierazgarritik izan dezakeenagatik ekar dezakegu hona *Taxistes per la independència*. Edota *Súmate*, kultura eta hizkuntza espainoleko independentzia zaleak biltzen dituen erakundea. Eta gero ez dugu ahaztu behar prozesu katalanak denboran kointziditu duela oro har klase politikoak bizi duen deskonfiantza eta deslegitimazio garai batekin. Mugimendu sozialak berrindartzen ari dira gaur egunean, aldaketa sozialerako motor gisara. Jendea kalera ateratzen da, eta gauzak proposatzen ditu, alderdi politikoei begira egon beharrean. Eta hori da, hain zuzen ere, Katalunian gertatu dena.

3. Nolako jarrera hartu dute gizarte katalaneko sektore ezberdinek prozesu subiranistaren aurrean? Zehazkiago, nola erantzun dute hedabideek eta sare sozialek? Eta kulturaren eta sortzaileen munduak?

Prozesu subiranistak, hausturazko prozesu bat irudikatzen duen neurrian, posizio hartzera behartu ditu katalanak, orokorrean. Jendea eramán du posizio hartzera, eta neurri batean posizio horiek muturrerago eramatera. Ez dago sektorerik eztabaidatik kanpo geratu denik. Kontu jakina da, katalanen gehiengo handi bat da katalanista. Katalanismo zabal horretatik kanpo geratuko lirateke Espainiako interesei lotutako eliteak, gutxiengo bat, baina eragin handikoak; eta klase popularren sektore bat, Espainiako iruditeriari afektiboki lotua. Gauza da katalanismoa egun subiranista dela. Edo gutxienez independentziaren gaineko kontsultaren aldekoa, ia eskusiboki: Kataluniako gizartearen %80 inguru da gaur egunean galdeketaren aldekoa. Eta, gutxi-asko, sektore guztietan gertatzen da hori, posizionamendu publikoren bat gorabehera. Prozesuaren aurka fermuen adierazi dena, segur aski, Planeta taldeko presidente José Manuel Lara izan da; horrek ez du esan nahi, jakina, liburuaren industriaren gehiengo zabal bat kontsultaren alde ez dagoenik. Esaten da enpresariak prozesuaren kontra daudela nabarmen, baina gero eta indar eta presentzia publiko handiago dauka Cercle Català de Negocis delakoak, independentziaren aldeko enpresari, autonomo eta industria-jendea biltzen duen taldeak.

Hedabideei dagokienez, esku pribatuetan daudenek, noski, dirua jartzen duenaren araberrako lerro editoriala jarraitu dute. Batzuek, *La Vanguardia* berripaper garrantzitsuak, esaterako, prozesuarekiko jarrera aldakorra erakutsiz, gainera. Beste batzuk garbiki lerratu dira prozesu subiranistaren aldera, 2010ean sortutako *Ara* egunkaria, adibidez. Dena den, momentu puntualen batean lerro gorri batzuk adostu eta markatzera iritsi dira: 2009ko azaroan, Kataluniako hamabi egunkarik batera idatzitako editoriala argitaratu zen,

‘La dignitat de Catalunya’ izenburupean. Estatutuaren sententziaren atzerapenak eragiten zuen higadura aipatzen zen bertan, eta ebazpenak Espainiako bizikidetzaren esparruaren dimentsio erreala erakutsiko zuela iragartzen zen. Bestela, irrati-telebista publikoek, Parlamentuko indar korrelazioaren araberrako zuzendaritza dutenez, momentuan gizarte katalanak ezartzen dituen gehiengoaren araberrako jarduna izaten dute. Hori horrela dela jakinik ere, azken urteotan jasan izan dituzte kritikak, arrazoi sendorik gabek, joera nazionalistegia erakutsi omen dutelako.

Kulturaren eta sortzaileen munduan, nik dakidala, ez da mugimendu antolaturik sortu. Izan diren pronuntziamentuak banaka egindakoak izan dira.

4. 2014ko agertoki politikoa definituta dagoen bezala, Kataluniaren eta Espainiako Estatuaren arteko talkak saihestezina dirudi. Epe laburrera begira, zein erreakzio izango dute Kataluniako alderdi eta erakunde politikoek zein gizarte zibilak?

Egungo aldarrikapen nagusia, independentziaren gaineko galdeketa, aurrera eramango da. Espainiarekin adostua –gaur egunetik, ezinezkoa–, lege katalanaren baitakoa –gauzagarriagoa– edota hauteskunde bidezkoa izango den, ikuste-ko dago. Baina galdeketa egin egingo da. Edo egin beharko litzateke, behintzat. Gizarte katalanak nekez onartuko du hortik beherako ezer. Eta gizarteaz ari naiz: alderdi politikoek uneren batean tentazioa badute aldarrikapen

Galdeketa egin egingo da. Edo egin beharko litzateke, behintzat. Gizarte katalanak nekez onartuko du hortik beherako ezer

horretatik jaisteko, gizarte katalana atzean izango dute hori horrela gerta ez dadin. Kanpotik etorriko diren presioak, zailantzarik gabe, gogorak izango dira –izaten ari dira, seguru, dagoeneko–. Baina barrutik etorriko liratekeenak ez lirateke

bigunagoak izango. Bestalde, kontuan izan behar da gaur egunean prozesu subiranistan inplikatur dauden politikari askok beren etorkizun politikoa hipotekatuta dutela, prozesuaren arrakastaren arabera izango dela beren geroa. Artur Mas presidentearengandik hasita, noski.

5. Kataluniako prozesu subiranistaren azken fase edo geltokia estatu independentea da. Azken helburua argi egonagatik, zer proposamen daude estatu horren diseinuaren definizioari begira?

Bada, alderdi politikoei dagokienez, dena da zehaztugabetasuna. Hitz egiten da estatu egiturez, hitz egiten da estatu propioaz, hitz egiten da estatu propio independenteaz, horietako bat eta bakarra zertan den zehatz azaldu gabe. Gaur den egunean ezin da zehatz jakin zertaz ari diren estatu katalanaz ari direnean. Alde horretatik, etorkizuneko estatu katalanaren diseinuaren inguruko proposamen serio eta landu bakarra, beste behin, gizarte zibiletik etorri da. El Clauer izena eman diote hainbat erakunde zibil biltzen dituen ekimenari –tartean daude ANC Batzar Nazional Katalana, Òmnium Cultural, AMI Independentziaren aldeko Udalerrien Elkarte eta abar–. Eta ekimen horrek liburu batean bildu ditu eraiki nahi duten Katalunia independente horren ezaugarriak: *Claus sobre la independència de Catalunya* (Kataluniako independentziaren inguruko gakoak). Gobernu instituzioak, eskubideak eta hiritartasuna, diru publikoa, enpresak, ongizate gizartea, hizkuntza eta kultura, hezkuntza eta unibertsitateak, azpiegiturak, immigrazioa, Espainiaren harremanak, kirolak. Atal horiek lantzen ditu liburuak. Baina, noski, proposamenak baino ez dira bertakoak. Balizko estatu katalan baten ezaugarriak, independentziaren gaineko erreferendum batean baietzak irabaziko balu, denen artean adostu beharko lirateke, independentziaren alde egin dutenen artean, noski, baina baita independentziaren kontra egin dutenekin ere. Erreferendumean ezezkoak irabaziko balu, Kataluniaren geroa denen artean adostu beharko litzatekeen bezala.

6. Zer irakaspen izan ditzake Euskal Herriarentzat Kataluniaren prozesu subiranistak? Eta zer ekarpen egin diezaioke Euskal Herriak prozesu horri?

Kataluniako prozesu subiranistak irakaspen nagusi bat izan dezake Euskal Herriarentzat: hain zuzen ere, gizarte zibila, eta ez hainbeste klase politikoa, izan dela prozesua abiatu, sendotu eta iraunarazi duena. Ez hainbeste klase politikoa, azken batean aldarrikapen masibo horren erdian aurkitu delako ez gutxitan –batez ere, hasieretan–, tarteka desorientazio zantzuak erakutsiz, gainera. Esan dezagun garbi: jendeak ekarri ditu politikariak gaur egunean dauden tokira –ez ahaztu orain, Masek 2012an hauteskundeak aurreratu ez balitu, itun fiskalaren legegintzaldian egon beharko genukeela; pentsa–. Noski, gizartea hain kontzientziazatuta egoteko, hain mobilitatuta egoteko motiboak existitu behar dira.

Kataluniaren kasuan, benetako urruntze bat gertatu da Espainiar Estatuaren proiektu politikoarekiko. Katalanen gehiengo nabarmen batek argi ikusi du Espainiaren baitan ez duela lekurik, diren bezalakoak agertu nahi badute, bederen. Eta arrazoi gehiago edo gutxiagorekin, baina Espainiatik aparte beste zerbait eraikitzeke beharra sentitu dute. Akaso hori da gaur egunean Katalunia eta Euskal Herriaren artean dagoen alderik handiena: Euskal Herrian ez dagoela, ez hain sendo, behintzat, Espainiatik aparte beste zerbait eraikitzeke behar hori. Agian euskal herritarrok ez gaude hain deseroso Espainiaren baitan.

Eta Euskal Herriak prozesu katalanari zer ekarpen egin diezaiokeen ez dakit, benetan. Iruditzen zait beste gauza batzuetara gaudela euskal herritarrok orain, batek daki zauriak sendatzera-edo. Kasualitatea izango da, gainera, baina katalanek inoiz baino gutxiago begiratzen dute orain men-debal aldera. 🇪🇺